

Kohtuasi C-34/24**Eelotsusetaotluse kokkuvõte vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artikli 98 lõikele 1****Saabumise kuupäev:**

18. jaanuar 2024

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Rechtbank Amsterdam (Amsterdami esimese astme kohus, Madalmaad)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

20. detsember 2023

Hagejad:

Stichting Right to Consumer Justice

Stichting App Stores Claims

Kostjad:

Apple Distribution International Ltd

Apple Inc.

Põhikohtuasja ese

Põhikohtuasjas on tegemist Apple Inc. ja Apple Distribution International Ltd. (edaspidi „Apple jt“) vastu esitatud kollektiivhagiga, milles nõutakse kahju hüvitamist konkurentsioiguse, eelkõige ELTL artiklite 101 ja 102 väidetava rikkumise eest, millega väidetavalt tekitati kahju Madalmaade Apple App Store'i kasutajatele.

Eelotsusetaotluse ese ja õiguslik alus

ELTL artikli 267 alusel esitatud eelotsusetaotlus puudutab määruse (EL) nr 1215/2012 (edaspidi „Brüsseli Ia määrus“) artikli 7 punkti 2 tõlgendamist ja kohaldamist seoses kollektiivhagidega ja väidetava konkurentsioiguse rikkumisega Madalmaade Apple App Store'is sooritatud ostude puhul. Eelkõige

on määrava tähtsusega küsimus, millisele kohtule nende vaidluste lahendamine allub ja kas Brüsseli Ia määrus lubab kohaldada Madalmaade kollektiivhagide lahendamise seaduses (*Wet afwikkeling massaschade in collectieve actie*, edaspidi „WAMCA“) sätestatud riigisiseseid kollisiooninorme, ning millised seose tuvastamise kriteeriumid on asjakohased kohtualluvuse kindlaksmääramiseks.

Eelotsuse küsimused

Küsimus 1 (kahju põhjustanud sündmuse paik)

a. Milline koht tuleb kvalifitseerida kahju põhjustanud sündmuse toimumise paigaks Brüsseli Ia määruse artikli 7 punkti 2 tähenduses niisugusel juhul nagu käesolevas asjas, kus turgu valitseva seisundi väidetav kuritarvitamine ELTL artikli 102 tähenduses seisnes Apple'i hallatava ja tervele liikmesriigile suunatud veebiplatvormi kaudu liikmesriigis toimunud müügis, seejuures tegutseb Iirimaa-Apple kui arendaja ainuturustaja ja vahendaja ning võtab ostusummalt vahendustasu? Kas seejuures omab tähtsust, et veebipõhine platvorm on põhimõtteliselt ülemaailmselt ligipääsetav?

b. Kas seejuures omab tähtsust, et käesolevas asjas on hagid BW artikli 3:305a alusel esitanud juriidiline isik, kelle eesmärk on oma õigust kasutades esindada paljude kasutajate huve, kelle alalised elukohad asuvad ühe ja sama liikmesriigi mitme erineva kohtu tööpiirkondades (Madalmaade puhul *arrondissementen*)?

c. Kui küsimuse 1a (ja/või 1b) alusel ei ole asjaomasel liikmesriigis kohtualluvus mitte ainult ühel, vaid mitmel riigisisel kohtul, siis kas Brüsseli Ia määruse artikli 7 punktiga 2 on vastuolus riigisisese (menetlus)õiguse kohaldamine, mis võimaldab suunata kohtuasja ainult ühele sama liikmesriigi kohtule?

Küsimus 2 (kahju tekkimise paik)

a. Kas niisugusel juhul nagu käesolevas asjas, kus väidetav kahju tekkis Apple'i hallatava veebiplatvormi (App Store'i) kaudu rakenduste ja rakendusesiseste digitaalsete toodete ostmise tõttu, seejuures tegutseb Iirimaa-Apple arendajate ainuturustaja ja vahendajana ning võtab ostudelt vahendustasu (ja on toimunud nii turgu valitseva seisundi väidetav kuritarvitamine ELTL artikli 102 tähenduses kui ka kartellikokkulepete keelu väidetav rikkumine ELTL artikli 101 tähenduses), ja kui ostude sooritamise kohta ei ole võimalik kindlaks teha, saab ainus seose tuvastamise kriteerium kahjuliku tagajärje avaldumise paiga kindlaksmääramiseks Brüsseli Ia määruse artikli 7 punkti 2 tähenduses olla kasutaja elukoht? Või on selles olukorras olemas ka muid seose tuvastamise kriteeriume pädeva kohtu kindlaksmääramiseks?

b. Kas seejuures omab tähtsust, et käesolevas asjas on hagid BW artikli 3:305a alusel esitanud juriidiline isik, kelle eesmärk on oma õigust kasutades esindada paljude kasutajate huve, kelle alalised elukohad asuvad ühe ja sama liikmesriigi mitme erineva kohtu tööpiirkondades (Madalmaade puhul *arrondissementen*)?

c. Kui küsimuse 2a (ja/või 2b) alusel on asjaomases liikmesriigis kohtualluvus sellisel riigisisel kohtul, kellele alluvad ainult ühe osa selle liikmesriigi kasutajate esitatud hagid, samas kui teise osa kasutajate esitatud hagid alluvad teistele sama liikmesriigi kohtutele, siis kas sel juhul on Brüsseli Ia määruse artikli 7 punktiga 2 vastuolus riigisisese (menetlus)õiguse kohaldamine, mis võimaldab suunata kohtuasja ainult ühele selle liikmesriigi kohtule?

Viidatud liidu õigusnormid

ELTL artiklid 101 ja 102

Brüsseli Ia määruse artikli 7 punkt 2 ning artiklid 17 ja 18

Viidatud riigisisese õigusnormid

WAMCA

Tsiviilseadustiku (Burgerlijk Wetboek, edaspidi „BW“) artikkel 3:305a

Madalmaade tsiviilkohtumenetluse seadustik (Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, edaspidi „Rv“) artiklid 1–14, 209, 220, artikli 1018c lõige 3, artikli 1018d lõige 1 ja artikli 1018e lõiked 1–3

Asjaolude ja menetluse lühikokkuvõte

- Apple toodab erinevaid kaasaskantavaid seadmeid, sealhulgas iPhone'i, iPadi ja iPod Touch'i, mis töötavad Apple'i väljatöötatud ja hallatava operatsioonisüsteemiga (iOS), mis on Apple'i seadmetesse eelinstalleeritud. Nende seadmete rakendusi saab alla laadida ja/või osta Apple App Store'ist, mis on Apple'i veebipõhine kauplemiskoht (*Storefront*), kus on saadaval ka rakendusesisesed tooted. Need on rakenduse kaudu kättesaadavad funktsioonid, teenused või tooted. Neid rakendusi töötavad välja Apple või kolmandatest isikutest arendajad. Apple'i seadmetes saab peamiselt kasutada App Store'is saadaval olevaid rakendusi. App Store'i kasutamiseks tuleb luua kasutajaprofiil. App Store'i *Storefront*'i saab kasutada kasutaja seadete alusel ja see on seotud kasutajaprofiilis valitud riigiga. Kasutajad, kes valivad oma profiilis riigiks Madalmaad, suunatakse automaatselt App Store'i Madalmaade *Storefront*'i. App Store'is on makseid võimalik teha üksnes Apple'i App Store'i maksesüsteemi kaudu. Kolmandatest isikutest arendajad võivad Apple' jaoks väljatöötatud rakendusi App Store'is pakkuda, kui nad täidavad teatud tingimusi. Neid tasustatakse ostuhinna alusel, mida kasutajad maksavad rakenduste või

rakendusesiseste toodete kasutamise eest ja mille eest Apple võtab vahendustasu. Apple'i kontserni eesotsas asuv Apple Inc. on Ameerika Ühendriikides asuva Apple Distribution International Ltd. emaettevõtja (edaspidi „Iirimaa-Apple“). Viimane tegutseb Apple'i toodete esindaja ja pakkujana Euroopa Liidus ning haldab ja töötleb ELi kasutajate andmeid, sealhulgas kasutajate profiiliandmeid.

- 2 Hagejate, s.o Stichting Right to Consumer Justice'i ja Stichting App Stores Claims'i üks eesmärk on esindada konkurentsi kahjustava tegevuse ohvriks langenud isikute huve. Nad esitasid Rechtbank Amsterdamile (Amsterdami esimese astme kohus, Madalmaad) kollektiivse kahju hüvitamise hagi Apple'i jt poolt toime pandud konkurentsiõiguse rikkumiste tõttu ning nõuavad Apple Inc.'i ja Iirimaa-Apple'it solidaarselt kahju hüvitamist. Hagejad alustasid menetlust WAMCA alusel. Juba enne selle seaduse kehtestamist oli Madalmaades võimalik esitada kollektiivhagisid, kuid alates selle jõustumisest on võimalik esitada ka kollektiivne kahju hüvitamise hagi, mis võimaldab masskahju juhtumeid tõhusalt ja tulemuslikult lahendada. Sihtasutused, kes neid hagisid esitavad, teevad seda enda nimel ja tegutsevad seega kõigi nende isikute huvide sõltumatute esindajatena, kes leiavad, et neile on kahju tekitatud. Sellest tulenevalt ei ole hagejad kannatanute volitatud esindajad, esindajad ega õigusjärglased. Kohtu lõplik otsus on kannatanutele põhimõtteliselt siduv, välja arvatud juhul, kui nad kasutavad võimalust loobuda ja neil on õigus individuaalsele hüvitisele (juhul, kui see on kohaldatav). WAMCA alusel võib esitada kollektiivseid kahju hüvitamise hagisid ka välismaiste poolte vastu. Sellisel juhul peab Madalmaade kohus otsustama, kas asi allub talle.

Põhikohtuasja poolte peamised argumendid

- 3 Hagejad on seisukohal, et Brüsseli Ia määruse artikli 7 lõike 2 kohaselt allub asi eelotsusetaotluse esitanud kohtule.
- 4 Apple'i jt arvates ei saa asi Brüsseli Ia määruse artikli 7 punkti 2 alusel alluda eelotsusetaotluse esitanud kohtule, kuna väidetav kahju põhjustanud sündmus ei toimunud Madalmaades. Teise võimalusena väidavad Apple jt, et Rechtbank Amsterdamil (Amsterdami esimese astme kohus) võib äärmisel juhul olla pädevus nende kasutajate suhtes, kes olid ostud sooritanud Madalmaade *Storefrontiga* App Store'i rakenduses.

Eelotsusetaotluse põhjenduste lühikokkuvõte

- 5 Põhikohtuasjas on määrava tähtsusega küsimus, kas kollektiivsete kahju hüvitamise hagide lahendamine allub Brüsseli Ia määruse artikli 7 punkti 2 kohaselt eelotsusetaotluse esitanud kohtule.
- 6 Euroopa Kohus selgitas 15. juuli 2012. aasta kohtuotsuses Volvo jt (C-30/20, EU:C:2021:604, edaspidi „kohtuotsus Volvo jt“), et Brüsseli Ia määruse artikli 7 punkt 2 määrab kohtualluvuse otseselt ja vahetult kindlaks. Euroopa Kohtu

väljakujunenud praktika kohaselt võib nimetatud määruse artikli 7 punkti 2 kohaselt määrata kohtualluvuse nii selle koha alusel, kus kahju põhjustanud sündmus toimus (edaspidi „kahju põhjustanud sündmuse paik“) kui ka selle koha alusel, kus kahjulik tagajärg avaldus (edaspidi „kahju tekkimise paik“), mistõttu on hagejal võimalik valida.

- 7 Euroopa Kohtu 5. juuli 2018. aasta otsuse flyLAL-Lithuanian Airlines (C-27/17, EU:C:2018:533, edaspidi „flyLAL kohtuotsus“) kohaselt määratakse kahju põhjustanud sündmuse paik turgu valitseva seisundi kuritarvitamise (ELTL artikkel 102) korral kindlaks turgu valitseva ettevõtja poolt selle tegelikuks teostamiseks tehtud tegude alusel. Kui aga on olemas erinevad sündmused, mis on osa ühisest strateegiast ja mis aitavad koos kaasa kahju tekkimisele, tuleb kindlaks teha, milline sündmus on selle strateegia rakendamise seisukohast erilise tähtsusega. Euroopa Kohtu 25. oktoobri 2011. aasta otsuses eDate Advertising jt (liidetud kohtuasjad C-509/09 ja C-161/10, EU:C:2011:685, edaspidi „kohtuotsus eDate Advertising jt“) viidatud kohtupraktika valguses kujutab Apple'i jt tegevus endast turgu valitseva seisundi väidetavat kuritarvitamist, mis pandi toime (ka) Madalmaades, mis tähendab, et Madalmaade kohtutel on rahvusvaheline kohtualluvus. Euroopa Kohus on kohtuotsuses flyLAL ja 21. mai 2015. aasta kohtuotsuses CDC Hydrogen Peroxide (C-352/13, EU:C:2015:335, edaspidi „kohtuotsus CDC Hydrogen Peroxide“) võtnud seisukoha ka seoses sellega, kuidas määrata kindlaks kahju põhjustanud sündmuse paika keelatud vertikaalse hinnakujunduse korral (ELTL artikkel 101). Nende kohtuotsuste kohaselt sõltub kahju põhjustanud sündmuse paik konkreetsest sündmusest, millega kartell lõplikult loodi või sõlmiti kokkulepe, mis iseenesest kujutas endast väidetava kahju tekitanud sündmust.
- 8 Euroopa Kohtu 12. septembri 2018. aasta kohtuotsusest Löber (C-304/17, EU:C:2018:701) nähtub, et kahju tekkimise paiga kindlaksmääramisel ei saa arvesse võtta iga kohta, kus kahjulikud tagajärjed avalduvad, vaid esialgset kahju, mis tuleneb otseselt põhjuslikust tagajärjest, mitte aga hilisematest kahjulikest tagajärgedest. Kohtuotsusest flyLAL nähtub samuti, et kui turg, mida konkurentsi kahjustav tegevus mõjutab, asub liikmesriigis, mille territooriumil väidetav kahju tekkis, on kahjuliku tagajärje avaldumise paik selles liikmesriigis.
- 9 Esiteks juhib eelotsusetaotluse esitanud kohus tähelepanu sellele, et Madalmaade seadusandja ei ole ette näinud konkreetset kohut, kellele allub kõigi WAMCA alusel esitatud kohtuasjade lahendamine, mistõttu on asjakohane küsimus, millisele kohtule asja lahendamine Brüsseli Ia määruse alusel allub. Lisaks ei saa põhikohtuasjas automaatselt tugineda eespool viidatud kohtuotsusele CDC Hydrogen Peroxide, kuna erinevalt kohtuasjast, milles nimetatud kohtuotsus tehti, ei ole kannatanute nõuded käesolevas asjas esitatud ühiselt, vaid hagejad tegutsevad kannatanute kollektiivsete huvide kaitseks enda nimel.
- 10 Teiseks leiab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et kahju põhjustanud sündmuse paiga kindlaksmääramiseks võib Apple'i turgu valitseva seisundi kuritarvitamise seisukohast asjakohaseid tegusid seostada asjaoluga, et Madalmaade

Storefront’iga App Store on suunatud konkreetselt Madalmaade turule ja on ühtlasi hollandikeelne. Asjasse puutuvad toimingud on eelotsusetaotluse esitanud kohtu arvates (Apple’i hallatud) App Store’s sooritatud ostud, seejuures tegutseb Iirimaa-Apple ainuturustaja ja vahendajana, võttes selle eest ostudelt vahendustasu. Lähtudes kohtuotsustest flyLAL ning eDate Advertising jt võib seega järeldada esiteks, et väidetavad konkurentsioiguse rikkumised toimusid Madalmaades, ja teiseks, et Madalmaade kohtutel on rahvusvaheline kohtualluvus. Erinevalt kohtuotsusest flyLAL puudub aga konkreetse teo tegemise koht, sest ostud sooritatakse veebipõhisel platvormil. Järelikult jääb veel lahtiseks, millisel Madalmaade kohtul on kohtualluvus.

- 11 Kolmandaks on eelotsusetaotluse esitanud kohtu arvates kahju tekkimise paik enamiku kasutajate puhul Madalmaad, kuna asjaomased kasutajad sooritasid oste Madalmaade *Storefront*’iga App Store’is ja tasusid ostude eest Madalmaade pangakontodelt. Sellest tulenevalt on esmase kahju tekkimise paik Madalmaad. Sellega ei ole veel selge, millisele Madalmaade kohtule asi allub. Kohtuotsusest Volvo jt nähtub, et kohtualluvus määratakse selle ostukoha järgi, kus on kannatanu alaline elukoht. Kuna aga ostud sooritati mobiilseadmete kaudu veebipõhisel platvormil, on täpset kohta raske kindlaks määrata. Eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib teada, kas sellisel juhul võib arvesse võtta kasutaja alalist elukohta. Sel juhul oleks kindel, et Rechtbank Amsterdamil (Amsterdami esimese astme kohus) on pädevus Amsterdamis elavate kasutajate suhtes, kuigi arvestades Brüsseli Ia määruse artikli 7 punktis 2 sätestatud oleks ebaselge, kas eelotsusetaotluse esitanud kohtul oleks pädevus ka nende kasutajate suhtes, kelle alaline elukoht ei ole küll Amsterdamis, kuid on siiski Madalmaades. Seega võivad erinevate tööpiirkondade kohtud olla pädevad sõltuvalt selle poole alalisest elukohast, kelle huve esindatakse. Selle tulemusena suureneks oht, et sarnastel juhtudel tehakse erinevad otsused.
- 12 Lisaks soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas asjas omab tähtsust, et kollektiivse kahju hüvitamise hagi on esitanud juriidiline isik, kes esindab kollektiivseid huve. Kui vastus sellele küsimusele on jaatav, tuleb vastata küsimusele, kas juriidilise isiku asukoht kujutab endast seose tuvastamise kriteeriumi, mille alusel määratakse kindlaks kohus, kes on pädev kogu liikmesriigi suhtes, või tuleb arvesse võtta muid seose tuvastamise kriteeriume. Kui lähtuda kasutajate huve esindava juriidilise isiku asukohast, saab Rv artikli 220 kohaselt esitada kahju hüvitamise hagi tõhusalt ja tulemuslikult ainult ühele kohtule.
- 13 Lõpuks soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas Brüsseli Ia määrus võimaldab kohaldada riigisiseseid (käesoleval juhul Madalmaade) kollisiooninorme (eelkõige Rv artiklit 220), kuigi selle määruse eesmärk on otseselt ja vahetult kindlaks määrata kohtualluvus. See küsimus on tõstatatud ka kahes eelotsusetaotluses, mille Gerechthof Amsterdam (Amsterdami apellatsioonikohus) esitas Euroopa Kohtule 19. septembril 2023 (kohtuasjad C-672/23 ja C-673/23).